

Ilona Švihlíková: “Jsme kolonie v pasti”

- CZ24 News | 27. října 2020

ČESKO: Ilona Švihlíková píše o tom, že se Česko neocitá jen uprostřed zdravotní krize, ale víc než kdy jindy čelí problému závislé ekonomiky, která vsadila všechno na láci. Jsme kolonie v pasti.

Socio-ekonomický vývoj v ČR v posledních měsících jasně ukazuje, že jedno chybné rozhodnutí vyvolá kaskádovitou vlnu chyb, která upevňuje pozici naší země jako závislé ekonomiky – kolonie.

Epidemie COVID-19 zaskočila všechny vlády, tedy v prvních měsících. Ale ne všude vedla k tomu, že vláda anulují a ničí výsledky svých prvních let vládnutí.

Katastrofální komunikace vlády je jedním z faktorů, který nás dostal do situace, kdy jsme skutečně „nejlepší“ v koronaviru, ale jaksi jinak, než se uvádělo na jaře. Opakování frází „další lockdown si nemůžeme dovolit“, a snaha zastavit epidemii polovičatými opatřeními ukazuje, že vláda zcela chybně (a nejen ona nutno dodat) uchopila pandemii. Výběr není (a nikdy nebyl) mezi zdravím a ekonomikou (přestože to ministři vlády rádi říkají, čímž samozřejmě přikládají pod společenský konflikt těch, kteří mají strach z nákazy a těch, kteří mají větší strach z toho, z čeho budou žít). Tato falešná interpretace vládu dostala do pasti, nikoliv jediné.

Jediné země, které se vypořádaly s epidemií, jsou ty, které si žádný zvrhlý *trade off* mezi zdravím a ekonomikou nenastavily. Na první místo jasně daly zdraví občanů – pokud jsou lidé zdraví, nákaza se nešíří, ekonomika může fungovat. Obráceně, snaha u upatlané kompromisy (typická nyní pro ČR) jasně ukazuje, že tímto způsobem pandemii nezastavíte a ještě naštmete stejně všechny. Lose-lose.

V situaci, kdy se jako v ČR epidemie zcela vymkne z rukou, nastupují různé podpůrné programy. Nejenže jsou drahé (mnohem dražší, než kdyby vláda důsledně a jasně řekla před třemi měsíci, že roušky budou povinné ve všech vnitřních prostorách a venku, kde je někdo další), ale navíc mohou uchovávat ekonomickou strukturu, která nemá ekonomickou budoucnost. Nelze se totiž donekonečna tvářit, že „na chvíli“ něco překonáme, a brzičko se zase vrátíme zpátky do února 2020. Řada odvětví si prochází strukturální změnou: cestovní ruch, doprava, zábavní průmysl, sektor

nemovitostí... home office se stane trvalou součástí našich pracovních životů.

Do toho se vláda rozhodla činit trvalé (!) daňové změny. Když už, tak už, ne? Destrukce daňových příjmů je naprosto neuvěřitelná. Zrušení daně z nabytí nemovitosti – majetkové daně jsou u nás už takhle slabé, tak proč nezrušit další. Kombinovat podpory výdajovými programy (kurzarbeit ve chvíli, kdy toto píšu, má alespoň návrh na podmíněnost v podobě zákazu dividend), odklady daní, zrušení daní, snížení daní, hlava nehlava – vyhodnocení, komu/jak bylo pomoheno? Ale proč, do deficitu 500 mld. se to vejde, tak co si dělat starosti.

Nu a pak se nám tu zjevila superhrubá mzda. Tedy její zrušení. Potud v pořádku, protože tato celosvětově ojedinělá konstrukce si zrušení zaslouží – taky je to uvedeno v programovém prohlášení. Jenže (a tady už jdeme na půdu ODS a její neblaze proslulé Modré šance) ono záleží, čím se po zrušení nahradí.

Uvažované sazby jsou 15 % a 23 %, tedy určitá mírná progresse. Uvedme, že před zavedením „rovné nerovné daně“ pravicovými vládami, jsme měli čtyři sazby u daně z příjmu fyzických osob. 15 % pro většinu zaměstnanců (i když jistě záleží na stanovení hranice, kdy se půjde na 23 %) není jaksi na naše veřejné finance stavěno. Daně placené zaměstnanci patří vedle DPH ke klíčovým příjmům nejen státního rozpočtu, ale i veřejných rozpočtů – tedy obcí a krajů. Navrhovaná konstrukce, znamená, výpadek kolem 90 mld. korun. Čím se nahradí? Koho by to zajímalo, což?

Proč 15 %? Inu, protože živnostníci mají 15 % a k tomu výběr ze tří daňových režimů. Protože mezi nimi mohou přecházet, stává se daňová kontrola nemožnou. Inkaso tomu odpovídá, tento segment, pro nějž se dělá první poslední, žádné daně de facto neplatí (a neplatí povinně ani nemocenskou, přestože mohl čerpat ošetrovné...).

Takže, past 15 % nás dovede k díře (jak vrata) ve veřejných rozpočtech. Ale to není vše.

Někoho „chytřejšího“ napadlo, že by vláda po několika málo letech mzdové konvergence mohla změnit kurz. A spolehlivě se vrátila k levné práci. K čemu také jinému. Takže snížení daní na 15 % má lstivě vést k tomu, že se zaměstnancům zvýší příjem (čistého), aniž by mu zaměstnavatel přidal – navýšil mzdu. Je to svým způsobem geniální, protože se to zaměstnancům dost špatně vysvětluje. Já jako makroekonom vidím nebezpečí na řadě front, ale pro obyčejného zaměstnance to znamená, že dostane o pár stovek přidáno. A hotovo.

Jenže:

- Navrhovaná změna konstrukce daně znamená, že nejvíc si polepší ti středně a výše příjmoví zaměstnanci. Ti to moc nepotřebují a hlavně, spíš budou na těch penězích sedět (vytvářet úspory), kdežto nízkopříjmoví by ty peníze navíc alespoň utratili a tím pádem vrátili do ekonomiky.
- Tohle přilepšení zaměstnance vyjde pěkně draho. Příští vláda, s 90% pravděpodobností silně pravicová, která bude samozřejmě snížení daní vítat (jak jinak), může spustit svou starou známou písničku o „neudržitelném stavu veřejných financí“. Aniž by už řekla, jak k tomu došlo. Zkušenosti s tím máme, ty domácí i zahraniční ukazují, že na řadě jsou pak dva kroky (nebo jejich kombinace) – zvýšení DPH (ono totiž moc jiného nezbyvá, co zvýšit – to dopadne nejvíc na nejchudší, a nebojte se, že by pravice zaváděla majetkové daně, přeci nezdaní sama sebe). Nebo pak privatizace veřejných služeb, nejvíce peněz je ve zdravotnictví (nabízí se rozšíření spoluúčasti) a penzijní systém. Obojí odskáčou ti nejchudší.
- Mzdy musí růst organicky. Země, jako je ČR, potřebují kontinuální mzdový tlak, nebo vyspělejší země nedoženeme nikdy – což si ovšem řada „manažerů“ ze srdce přeje. Organický růst mezd, mzdové vyjednávání s odbory, tlak na trhu práce přispěje i k tomu, že se ekonomika

restrukturalizuje. Jednoduše řečeno: firmy, jejichž jediná konkurenční výhoda spočívá v tom, že zaměstnancům dávají minimální mzdu, půjdou k čertu. Ne, argument, „vždyť zaniknou pracovní místa“, na mě nezkoušejte. Restrukturalizace nic jiného není. Tato pracovní místa musí zaniknout, nebo jinak se zadusíme v bažině levné práce navěky.

Kromě zrušení superhrubé mzdy, která vytváří falešné (a ještě ke všemu vrcholně nerovné) navýšení kupní síly, tu máme ještě stravenkový paušál, který působí úplně stejně. Copak stravenky... heleď, Pepíku, tady ti dám trošku víc přidáno (méně než bys měl dostat, ale víš co, doba je zlá) a oběd si zaříd'. Krásný optimalizační kanál, který posune tlak na to, aby se mzdy nominálně i reálně začaly propadat. Ministerstvo financí už počítá s tím, že klíčový makroekonomický ukazatel – náhrady zaměstnancům (podíl mezd na přidané hodnotě, jednoduše řečeno) začne klesat a klesat bude i v budoucích letech. Neboli vymazání let mzdové konvergence a hezky pěkně zpátky mezi země, které dělají obsluhu těm vyspělým a nemůžou si moc vyskakovat, když ty firmy nejsou jejich. Lentilky jsou aktuálním příkladem.

V situaci, v jaké jsme, kromě prvotní a jasné priority zdraví občanů, potřebujeme podporu pro lokální ekonomiku. Potřebujeme, aby se peníze držely v místě. Vláda se ovšem místo toho koncentruje na exportéry, neboť jsme prý proexportní země. Co na tom, že spotřeba domácností tvoří skoro polovinu HDP. Exporty nemůžeme ovlivnit – jaký vliv má asi tak ČR na světové ekonomické prostředí? Copak ho přetlačíme? My skutečně nejsme v pozici jako je Čína.

Jenže naslouchání exportérům znamená další věc (a děkuji Martinu Fassmannovi, že tuto souvislost zdůraznil) – pro lokální výrobce jsou mzdy náklady i příjem (kupní síla), jenže pro exportéry je to jen náklad. Mají tedy automaticky zájem na tom, aby mzdy byly co nejnižší. Pokud vláda dominantně naslouchá jim, no pak se vrací tam, kde jsme byli – hlavní konkurenční výhoda – budeme levní a Němci nám řeknou, co budeme montovat.

Pokud to shrnu, pak vláda v posledních měsících osudně ničí příjmovou stranu rozpočtu a ohrožuje i střednědobou udržitelnost veřejných financí (a to říkám jako člověk, který deficit bere jako aktivní nástroj hospodářské politiky a ne jako nástroj dáblův). Posiluje nespravedlivý daňový mix a do budoucna ohrožuje dostupnost veřejných statků. Ruší mzdovou konvergenci a ukotvuje zemi v levné práci.

Důvody?

Můžete jmenovat hloupost (fatální makroekonomická neznalost), nebo lobbystické tlaky. Model láce se penetroval do hloubky, prorostl nejen ekonomickými strukturami, ale uvažováním „elit“, manažerů... Je tu příliš mnoho zájmů, které navzdory všem řečem o „digitalizaci“ chtějí, aby tento model dál pokračoval.

Navíc, a to se netýká jen této vlády, schopnost strategicky pracovat je, jemně řečeno, omezená. Řeší se operativa, co bude zítra, pozítří, a dál.... to už bude jiné volební období, tak co...

Nejsme jen v situaci zdravotní katastrofy. Jsme kolonie v pasti.

Zdroj: <http://casopisargument.cz/>